

Jelen számunk közli Visi Istvánnak, a Gheorghiu Dej Hajógyár főtechnológusának cikkét az általa kezdeményezett kisépésítési tapasztalatcseremozgalomról. Szakkönyvtáraink jelentős támogatást nyújthatnak ennek az iparunk fejlesztése szempontjából igen fontos mozgalomnak: ismertessék vállalatuk, intézetük dolgozóival a mozgalom eredményeit, javasolják vezetőiknek a mozgalomba való bekapcsolódását, járuljanak hozzá a mozgalom kiszélesítésével az eddig méltánytalanul elhanyagolt ujitási tapasztalatcsere fejlesztéséhez. Közzöljük folyóiratuk szerkesztőségével a kisépésítési mozgalommal kapcsolatos tapasztalataikat, észrevételeiket, vállalatuk bekapcsolódásának gazdasági és egyéb vonatkozású eredményeit.

Az ujitási tapasztalatcsere kérdéseivel való foglalkozás, ilyen természetű dokumentációs anyag kezelése és terjesztése révén szakkönyvtáraink még szorosabbra fűzhetik közvetlen kapcsolataikat a vállalatok vezetőivel és a termelésben működő dolgozóival, megerősíthetik és kiterjeszthetik a könyvtár propagandamunkáját és a legközvetlenebbül hozzájárulhatnak az iparunk előtt álló nagyszabású feladat megoldásához: termelésünk műszaki színvonalának emeléséhez!

X - X - X

K I S G É P E S I T É S - K É S Z Ü L É K E Z É S .

Kisgép néven ismeri a műszaki élet azokat az eszközöket, melyekkel a Gheorghiu Dej Hajógyárban a kézimunkát váltottuk fel a szerelésnél, a gépműhelyben, a hajó előgyártásnál, az öntődében. Ezek tulnyomórészt gyárunkban tervezett és legyártott segédeszközök, melyekkel évenként máris sok-sok tizezer munkaórát takarítottunk meg és ezáltal jelentős munkaerő átirányítását tettük lehetővé más munkaterületekre. Egyes kisépek fojtogatóan szűk termelési keresztmetszetek feloldását eredményezték.

A percek megtakarításáért folyó küzdelemben elsőrendű segítséget nyújtottak a kisépeken kívül a meglevő gyári gépek felszerszámozásának fejlesztése során megtervezett és felszerelt különböző készülékek és szerszámok. Nem kell egyetlen, műszakilag valamennyire is képzett dolgozó előtt kiemelni, mit jelent a tömeggyártásban egy jól megtervezett sajtoló szerszám, mekkora segítség évi 50.000 db-os csőperem

szükségletnél egy jó furósablon vagy a szerelésnél a szerszám-szerkesztésünk tervei nyomán legyártott kerepnélküli csavar-kulcs.

A következőkben a Gheorghiu Dej Hajógyár által kezdeményezett kisgépesítési mozgalom, illetőleg az ehhez fűződő vállalatok közötti tapasztalatcsere és dokumentációcsere eredményeit, hiányosságait és a legsürgősebb feladatokat ismertetem.

Az ujitási tapasztalatcsere mai általános gyakorlata, hogy az egyes gyárakban bevált ujitásokat a gyári ujitási irodák ötletszerűen megküldik az általuk rokonszakmájának vélt vállalatoknak, ahol vagy bevezetik ezeket az ujitásokat, vagy nem. Alig volt arra példa a múltban, hogy a gyárunk szerkesztőirodájában gyári használatra megtervezett és bevezetett kisgépet, vagy készüléket tapasztalatcsereére bármelyik vállalat tőlünk kikért volna, vagy mi, saját kezdeményezésünkre más gyárnak tapasztalatcsereére felajánlottuk volna. Az alábbi példával szeretném érzékeltetni, hogy milyen rejtett tartalékaink maradnak így feltáratlanul.

Összeállítottuk a gyárunkban bevezetett kisgépek és készülékek jegyzékét. A jegyzékbe vett 56 féle segédeszközből az ujitási iroda csupán 11-et tart nyilván védett ujitásként, tehát az összes kisgépnek mindössze az egyötödét. Ha még hozzászámítjuk az ujitások egy évig terjedő jogvédelmét, látható, hogy ez az amugyis szűkre szabott anyagra kiterjedő "hivatalos" tapasztalatcsere évenként kiveti soraiból az egy évnél régebbi ujitásokat, nem túlzás az a megállapítás, hogy a tapasztalatcsereiben forgó műszaki dokumentáció az arra érdemes anyagnak a 10 %-át sem éri el.

A tapasztalatcsere megjavítására és szélesítésére felajánlottuk a hajóipar többi vállalatának az általunk összeállított 56 féle készülék üzemszerű bemutatását és bármelyiküknek teljes rajzos dokumentációját a fénymásolási költségek megtérítése ellenében. Az ujitással védett dokumentációt természetesen csak az ujitási rendeletnek megfelelő módon szabad bevezetni. Egyidejűleg felkértük a vállalatokat hogy állítsák össze - hozzánk hasonlóan - a saját kisgép- és készülék jegyzéküket és juttassák el hozzánk.

Felhívásunk és kisgépjegyzékünk szétküldésének eredményeként ez év májusában az Óbudai Hajógyár 26 féle, a Darugyár 18 féle, a Balatonfüredi Hajógyár 12 féle, a Dunai Hajógyár 4 féle, tehát a hajóipar vállalatai összesen 60 féle dokumentáció átvételére jelentettek be azonnal igényt a kisgépek és készülékek helyszíni megtekintése után. Gyárunk az Óbudai Hajógyártól 6 féle, a Dunai Hajógyártól 3 féle és a Darugyártól is 3 féle kisgép dokumentációt kért.

Felajánlásunk kezdeti sikere számunkra is meglepetésszerűen hatott. Eredményeinket közöltük a Vasas Szakszervezet

termelési osztályával, ahol azonnal magukévá tették kezdeményezésünket; július hónapban ankétot hívtak össze, ahol beszámoltunk az eddigi eredményekről. Az ankét után ugrásszerűen emelkedett cserépartnereink száma: ma már 30 vállalattal állunk összeköttetésben. Szeptemberig 35 féle dokumentációt kértek ki tőlünk összesen 160 példányban, mi pedig 25 dokumentációra küldtük el igénybejelentésünket.

Legkeresettebb dokumentációnk a homokfuvató berendezés, amit indokol a felületi kezelés mind nagyobb jelentősége, főleg export gyártmányainknál: 14 vállalat tartott igényt rá. A kézi lemezhajlító hengert 4, a gépalap-köszörűt 3 vállalatnak dokumentáltuk.

Nem volna teljes a beszámoló, ha csak az elért eredményekről számolnánk be és a felmerült nehézségeket, hiányosságokat elhallgatnók.

Felvettük listánkra külön megjegyzés nélkül azokat a - tulnyomórészt ujitási javaslat alapján, az ujitó vázlatai szerint, az ujitó közreműködésével legyártott - kisgépeket is, melyekről csak fogyatékos dokumentációnk van, vagy egyáltalán nincs. Ilyen pl. a gépalap köszörű, a csavaros fejes elektróda fogó, az eszterga ágy köszörű. Nem ezeknek a kisgépeknek a jegyzékbe foglalása volt a hiba, hanem az, hogy nem emeltük ki, hogy ezekről dokumentációt nem tudunk adni, csak helyszini bemutatót tudunk tartani. Ezt a hiányosságot most pótoljuk oly módon, hogy utólag elkészítjük a hiányzó rajzokat.

Helytelen volt a kisgépjegyzékünkben tulrövid megnevezéseket alkalmazni. A "fedélzeti gyalugép ács munkához" megnevezés szűkszavú és nem árulja el, hogy a 2 lóerős motorral felszerelt kisgép kerekeken gördíthető és hogy kb 300 mm széles fogással állítható mélységben tudjuk a gépet üzemeltetni. Ezt a hibát viszonylag egyszerű kijavítani.

A dokumentációt kérő vállalatoknál olyan hiányosságot tapasztaltunk, ami lényegesen befolyásolja a dokumentációcsere jövőjét. A legtöbb vállalat megelégedett ugyanis azzal, hogy listánkról kiemelte a neki megfelelő kisgépeket és udvarias hangu levélben felkérte gyárunkat azok dokumentációjának átengedésére. Mikor felkértük őket, hogy a viszonyosság alapján ők is adják át kisgép-listájukat, vagy az volt a válasz, hogy náluk saját konstrukcióju kisgép nincsen, vagy az, hogy nincsen rajzdokumentáció. Ilyen természetű választ kaptunk például a Dunai Hajógyárból, mikor azonban más üggyel kapcsolatban meglátogattuk a vállalatot, a hajómázolásnál két sajátgyártmányu kisgépet találtunk használatban: festékszóró pisztolyt, valamint egy 4 és 1 csatlakozó helyes fűtött festékedényt. Elengethetetlen, hogy a dokumentációcsereben résztvevő valamennyi vállalat tegye szívégyévé a kölcsönösséget; az egyik vállalat megszokott munkakönyvitő eszközei a másik vállalatnál komoly segítséget jelenthetnek.

A dokumentációcserétől négy különböző területen várhatunk gazdasági eredményt:

- 1./ a kisgépek tervezési költségeinél,
- 2./ a tervezés utáni kísérletek költségeinél,
- 3./ átvétel után a bevezetés meggyorsításánál,
- 4./ a magyar ipar exportlehetőségeinél.

A tervezési költségek az elkészült rajzok alapján mérnökörában felmérhetők. Ha egy kicserélt dokumentáció átlagos tervezési idejét 100 órára becsüljük, úgy 10 Ft-os mérnökóra díjjal számolva a vállalatunktól kért 160 dokumentációval 160.000.-Ft. tervezési költséget takarítottak meg az átvevő vállalatok. A kísérleti költségek becslése már nehezebb. A listánkon szereplő kisgépek egyik-másika közel 1 éves kísérletezgetés után nyerte el végleges kiviteli alakját. Ilyen a homokfuvatásos revétlenítő, amelyet 5-6 féle formában készítettünk el, sőt más vállalatnál is rendeltünk egy kisebb és egy nagyobb készüléket, amelyek ugyan jól működtek, de teljesítményük nem volt megfelelő. 50.000.-forintra becsülhető az az összeg, amelyet a homokfuvató berendezésre költöttünk. Tekintve, hogy ezt a készüléket a mai napig 14 vállalat vette tőlünk át, talán nem túlozunk, ha az eddig kiadott dokumentációkkal megközelítőleg 1.000.000.-forintra becsüljük az elért megtakarítást.

Még csak közelítőleg sem lehet megállapítani a bevezetés meggyorsításából eredő megtakarítást, hiszen vállalatonként más és más méretű az elvégzendő munka mennyisége. A kicserélt dokumentációk egyike a huszadára csökkenti le a munkaidőt, másika a munka minőségét javítja, a harmadik munkavédelmet szolgáló készülék, ismét másik anyagmegtakarítást eredményez. Mindezek az előnyök nehezen fejezhető ki összehasonlíthatóan forintösszegben.

A külföldi szaklapok hirdetési oldalai tele vannak a legváltozatosabb kisgépek és készülékek hirdetéseivel, ajánlatokkal. A kezdeményezésünkre beinduló mozgalom hatására közkinccsé váló kisgépek és készülékek közül sok újszerűségénél, ötletességénél fogva alkalmas lehet arra, hogy külföldön is hirdesse a magyar ipar jó hírnevét. Már a mi listánkról is tudnánk néhányat export-szerveink figyelmébe ajánlani. Nem tudok róla, hogy a kézi, forgó légszerszámok bárhol külföldön fordulatszabályozóval volnának felszerelve; nálunk két szerszám-műhelyi lakatos szellemesen megoldotta ezt a kérdést. Gépünk biztonságosabb, mint az eredeti MÁVAG préslégszerszám. A kerepmentes anyakulcs teljesen újszerű megoldását több, mint 10 vállalat kérte ki még a dokumentációcsere megindítása előtt, fedélzeti gyalugépünk iránt a faipar és az építőipar érdeklődik. Még több példával igazolhatnók, hogy érdemes volna az exportunk számos más cikkénél jelentősen munkaigényesebb kisgépek exportjával foglalkozni.

A sok akadály elhárításával elért kezdeti sikerek továbbfejlesztése érdekében elsősorban központosítani kell a dokumentációs anyagot. A Kohó- és Gépipari Minisztérium elgondolása szerint a minisztériumhoz tartozó vállalatok kötelesek az általuk kidolgozott kisgépek és készülékek összeállítási rajzát és rövid műszaki leírását /jellemző adatok: teljesítmény, súly, energiaszükséglet, stb./ a minisztérium dokumentációs csoportjához záros határidőn belül beküldeni. A dokumentációs csoport havonta értesíti a vállalatokat az újonnan beérkezett dokumentációkról, amelyek a csoportnál megtekinthetők. A dokumentációk cseréjét a továbbiakban a vállalatok már egymás között is el tudják közvetlenül intézni. A központosítással el lehet kerülni egyes vállalatok különösen erős megterhelését, ami például a Gheorghiu Dej Hajógyárban esetenként már komoly zavart okozott a szerszámszerkesztés munkájában.

Tapasztalataink alapján javasolható, hogy a minisztérium a havonként kiadandó körlevelet megküldje a társminisztériumoknak is. A Faipari Kutató Intézet például 3 kisgéppünket alkalmasnak tartja faipari és építőipari alkalmazásra.

A dokumentációcsere élénkítésében szakfolyóiratainkra is komoly szerep vár: közölniük kellene a bevált típusok rövid leírását, bevezetésük gazdasági eredményeit. Célszerű volna hirdetési rovatok szervezése: a vállalatok felvethetik megoldandó problémáikat, igényeiket. Itt már nemcsak kisgépre gondolok, hanem egyéb segítségre is /szerszámok, technológiai eljárások, műszaki tanácsadás, stb./.

A kisgépesítési mozgalom a Párt és a szakszervezet támogatásával rövid időszak alatt jelentős eredményekre vezetett. A hajóiparon kívül a gépipar egyéb vállalatai /MÁVAG, Wilhelm Pieck Vagon- és Gépgyár, stb/ is fokozatosan felismerték a mozgalom jelentőségét, a kölcsönös dokumentációs tapasztalatcsere révén megvalósítható hatalmas megtakarítási lehetőségeket munkaerőben, időben, pénzben és bekapcsolódtak dokumentációs anyaguk felajánlásával a kisgépesítés és készülékezés fejlesztésének munkálataiba. Reméljük, hogy a mozgalomnak a minisztérium részéről történő szervezeti összefogásával, irányításával és kiszélesítésével rövid időn belül nagyarányú fellendülést érhetünk el a vállalatok közötti tapasztalatcsere eddig meglehetősen elhanyagolt és mostohán kezelt területén, ennek révén pedig iparunk termelési és termelékenységi színvonalának emelésében, az önköltség csökkentésében.

Visi István